

Are Brean (f. 1965) er sjefredaktør i Tidsskriftet. Han er spesialist i nevrologi og ph.d.

Foto: Einar Nilsen

«Post-truth» ble årets ord 2016. Det bør det ikke bli i 2017.

Tallenes tale

Språket gjenspeiler virkeligheten. «Post-truth», på norsk kalt post-faktuell, er kåret til årets ord 2016 av Oxford Dictionaries (1). Post-faktuell brukes om omstendigheter der objektive fakta er mindre viktige for å forme den offentlige mening enn følelser og personlige oppfatninger (1).

Men det postfaktuelle har ikke vært den største bekymringen i 2016 for de 65 millioner – nærmere 1 % av jordens befolkning – som er fordrevet fra sine hjem på grunn av krig og konflikt (2). Det er den største andelen mennesker på flukt FNs høykommissær for flyktninger noensinne har registrert. For disse, og for de enda flere som har måttet bli igjen, er krigens grusomhet smertefullt reell.

Også i 2016 har Syria vært åsted for den største av flyktningtragediene. «Den største humanitære krisen og flyktningkrisen i vår tid», har FNs høykommissær kalt situasjonen (3). Til sammen er over 13 millioner mennesker fordrevet i eller ut av Syria siden 2011 (3). To tredeler av dem som er igjen i landet har ikke tilgang til rent vann, og raskt fallende vaksinedekning gjør at risikoen for sykdommer som difteri og kolera er høy (2). Mens verdenssamfunnet står maktesløst og de involverte parter slåss om å fordele skyld, har Leger Uten Grenser bare i 2016 registrert 47 angrep mot de sykehus de støtter i landet (4). I en skitten krig uten sidestykke er selv helsepersonell blitt målskiver (5).

Uroen i regionen har gjenspeilet seg i et økt antall terrorangrep. I Europa var Frankrike hardest rammet i 2016. Mellom 2004 og 2011 var det ni terrorangrep på fransk jord, med til sammen 11 døde. I 2016 hadde landet 12 terrorangrep, med til sammen 90 døde (6). Som et grusomt punktum for utryggheten verden følte i 2016, ble terroråret avsluttet med angrepet på en nattklubb i Istanbul på årets siste kveld, der minst 39 mennesker ble drept.

Men for global helse og trygghet har ikke 2016 vært uten lyspunkter, mye takket være koordinert innsats på tvers av landegrenser: Polio er enda et skritt nærmere utryddelse, med bare 35 registrerte tilfeller i 2016 (7). Et stort gulfeberutbrudd ble stoppet i Den demokratiske republikken Kongo og i Angola takket være koordinert vaksinerings av 30 millioner innbyggere (8). I desember kom den endelige, og norskledede, bekreftelsen på at ebolavaksinen er like effektiv som de første rapportene kunne tyde på (9).

Og som et velkomment malapropos til 2016 som året for den post-faktuelle virkelighet ble resultatene fra den globale sykdomsbyrdestudien (Global Burden of Disease) fremlagt (10). Bærekraftmålene til FNs Agenda 2030 er blitt kritisert for å være vanskelig målbare. Men med dette har verden fått et verktøy til bedre å tallfeste den globale innsatsen for helse. Som et lokalt apropos inviterer nå Norad,

Senter for global helse ved Universitetet i Oslo og *Tidsskrift for Den norske legeforening* til en artikkelserie om global helse (11). Artiklene vil bli publisert fortløpende i Tidsskriftet i siste halvdel av 2017.

Bakgrunnen for at Oxford Dictionaries valgte «post-truth» til årets ord var dobbel: Den amerikanske presidentvalgekampen og Storbritannias folkeavstemning om utmelding av EU (1). Dette var politiske prosesser som i alle fall hadde to ting til felles: De var begge mer dominert av følelser og retorikk enn av fakta. Og helse var en underliggende faktor i begge: En av de viktigste (men falsifiserte) påstandene til den seirende Brexit-kampanjen var at det å forlate EU ville frigjøre 350 millioner britiske pund per uke – til bruk i det hardt pressede britiske helsevesenet (12). Og i USA viste en beregning foretatt av universitetet i Washington at de fem helsemålene overvekt, diabetes, høyt alkoholforbruk, lavt fysisk aktivitetsnivå og lav forventet levealder til sammen var blant de kraftigste prediktorene for økt velgeroppslutning om Trump (13).

Også i 2017 vil mange av klodens største utfordringer være knyttet til helse. I en uoversiktlig verden kreves det mer enn noensinne mer og bedre fakta om helse. Fakta gjør det enklere å vite hvor innsatsen bør settes inn – og hva slags effekter den har. Vi har ikke råd til å la 2017 bli et postfaktuell år.

Litteratur

1. Word of the year 2016 is... English Oxford Living Dictionaries. <https://en.oxforddictionaries.com/word-of-the-year/word-of-the-year-2016> [1.1.2017].
2. Mohammadi D. 2016: year in review. *Lancet* 2016; 388: 2971–2.
3. Syria Emergency. The UN Refugee Agency. <http://www.unhcr.org/syria-emergency.html> [1.1.2017].
4. Dette gjør Leger Uten Grenser i Syria. <http://legerutenengrenser.no/Aktuelt/Nyheter/Dette-gj%C3%B8r-Leger-Uten-Grenser-i-Syria-0> [1.1.2017].
5. Slagstad K. Også krig har regler. *Tidsskr Nor Legeforen* 2016; 136: 891.
6. Horton R. Offline: November 13, one year on. *Lancet* 2016; 388: 2335.
7. Polio Eradication Initiative. Polio this week as of 28 December 2016. <http://polioeradication.org/polio-today/polio-now/this-week/> [2.1.2017].
8. The Lancet. 2017: The unifying power of health. *Lancet* 2016; 288: 2959.
9. Henao-Restrepo AM, Camacho A, Longini IM et al. Efficacy and effectiveness of an rVSV-vectored vaccine in preventing Ebola virus disease: final results from the Guinea ring vaccination, open-label, cluster-randomised trial (Ebola Ça Suffit!). *Lancet* 2016. E-publisert 23.12.2016.
10. Reddy KS. Global Burden of Disease Study 2015 provides GPS for global health 2030. *Lancet* 2016; 388: 1448–9.
11. Call for papers to an Article Series on Global Health 2017. Uio Institute of Health and Society. www.med.uio.no/helsam/english/research/centres/global-health/article-series/index.html [2.1.2017].
12. Eight reasons Leave won the UK's referendum on the EU. BBC 24.6.2016. www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36574526 [2.1.2017].
13. Illness as indicator. Local health outcomes predict Trumpward swings. The Economist 19.11.2016. www.economist.com/news/united-states/21710265-local-health-outcomes-predict-trumpward-swings-illness-indicator [1.1.2017].

 Engelsk oversettelse på www.tidsskriftet.no